

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

«Η Ἐπτάνησος, ὑστερό» ἀπὸ τὸ Μαβύλη χάνει ἀκόμα ἕνα τρανό της παιδὶ ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε τιμητικὰ στὴν Ἑλληνικὴ Τέχνη.

Τί μεγάλη ὅμως ἀντίθεση στὸ θάνατο καθὼς καὶ στὴ ζωὴ τῶν δύο ποιητῶν!

Ἐνχαριστημένος ὁ ἔνας ὅσο ζοῦσε, δημιουργὸς ἐνὸς ἡθικοῦ κόσμου ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν εὐτυχία του, νικητής τῆς ζωῆς, βρῆκε τὸ συμπλήρωμα τῶν ἴδαικῶν του στὸ ἡρωϊκό καὶ μεγαλόπερο χαροπάλαιμά του πάνω στὰ Ἡπειρώτικα βουνά.

Υποχωρητικὸς ὁ ἄλλος στὶς ἀτυχίες ποὺ τὸν ἐτριγυρνοῦσαν, ἀδικημένος ἀπὸ τὴν στραβὴν ἀντίληψη τῆς κοινωνίας, ἔψυχησεν ἥρεμα σὲ μιὰ γωνιά τοῦ νοσοκομείου μὲ τὴν πίκρα στὰ χεῖλα, τόσο ποὺ λές πώς καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα του ὃ ἀκοίνεται τὸ πονετικό του τραγοῦδι. Γιατὶ ὁ ἀγαπημένος μαία στροφος,—ὅπως τὸν ἀτοκαλοῦσαν μὲ σεβασμὸ πολλοὶ νέοι, θαυμασταὶ του, μπροστὶ νὰ ὀνομασθῇ ὁ τραγουδιστὴς τοῦ παράπονου. Τὸ παράπονο τοῦ ἥταν ἀχώριστη συντροφιὰ καὶ στὸ τραγοῦδι καὶ στὴν ὁμιλία του:

«... Ἐχει σ' ἐμὲ τὸ δύντυχο
ἡ συφιρὰ χαρίσει
στὰ μάτια μου μιὰ βρύσι,
μιὰ φλέβα στὴν καρδιά...»

Μὰ πολλὲς φορὲς δὲν εἶχε καὶ ἀδικο, ἀν τοῦ σκεφθῆ κανεὶς τί τοῦ εἴπαν τὴν ὥρα ποὺ κάθε ἀστοχη κρίσῃ ἐπρεπε νὰ σκύβῃ εὐλαβητικὰ μπροστά στὸ σεβασμὸ τοῦ θανάτου.

Καὶ γιὰ νὰ τὰ λέμε καθαρά, ὁ Μαρτζώκης ἥταν ποιητὴς μὲ ἀξία καὶ τεχνίτης ποὺ δούλεψεν εύσυνείδητα τὴν Τέχνη χρόνια ὀλόκληρα. «Αν τώρα δὲν είνε πολὺ «τῆς μόδας» καὶ ἀν ἡ τεχνοτροπία του κάποτε καταντᾶ μονότονη, αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ παρουσιάζῃ ποιήματα μὲ δυνατὴν ἐμπνευση καὶ ζηλευτὴν ἀρμονία.

Τὸ «Ἀρχαῖό του Εἰδύλλιο» είνε ἔνα νεοελληνικὸν ἀριστούργημα, ἔνας ὠραιοὶς στροφικὸς Ναὸς ποὺ μπροστὶ ἀξιόλογα νὰ σταθῇ ισάξιος δίπλα στοὺς δομοὶ του ἐπτανησιώτικους, τὴ «Φαρμακωμένη» τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὸ «Παράπονο Πεθαμένης» τοῦ Μαρκορᾶ. Τὰ Σονέττα του, οἱ «Βάρβαροι Στίχοι» καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ «Νέα του Ποιήματα» είνε κειμήλια ὀδυρρφιᾶς ἀγνῆς. «Ο, τι ὑψώνει τὸν Μαρτζώκη στὴν ἐκτίμησή μας είνε ἡ ἀγνότης τῆς ἐμπνεύσεώς του, εἴτε κεραυνοβολεῖ τὴ μοχθηρία, εἴτε τραγουδᾷ τὸν ἔρωτα. Γιὰ τοὺς νέους εἶχε πάντα λόγια ἀγάπης.

Γιὰ σᾶς παλεύων ἀδιάκοπα
Καὶ στῆς ζωῆς τὴν πάλη,
Γιὰ σᾶς ποτὲ δὲν ἔκλινα
Τ' ἀλύγιστο κεφάλι.
Τὸ βογγητό μου ἀντίχησε
Τρομακτικὰ στ' ἀγέρι,
Γιὰ σᾶς κρατῶ στὸ χέρι
Σφιχτὰ τὸν κεραυνό.

“Οποιος ἐγνώρισε στενά τὸν ἄνθρωπο, ποτὲ δὲν θὰ ἔχασῃ τὴν ἄγια καλωσύνη του, τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς του.

Ἐντύχησα πέρσι νὰ παρευρεθῶ, ἀντιπροσωπεύοντας τὴν φιλολογικὴν νεότητα τῆς Ἀλεξανδρείας, στὴ σεμνὴ γιορτὴ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος του ποὺ διωργάνωσαν γιὰ τιμὴ του εὐγενικοὶ νέοι τῆς Ἀθήνας. Μὲ ἀγάπη τοῦ εἴπα πῶς ήταν ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση γιὰ μένανά βάλιο ἐπάνω στὸ τιμημένο του μέτωπο, δίπλα στὶς δάφνες τοῦ Ἰλισσοῦ, λίγα κλωνάρια Ἀλεξανδρινῆς φοινικᾶς. ‘Η χαρὰ καὶ ἡ συγκίνηση του δὲν περιγράφονται. ‘Ηταν γ’ αὐτὸν μεγάλη ἴκανοποίηση νὰ τὸν περιστοιχίζουν τιμητικὰ ὅσοι τὸν ἀγαποῦσαν κ’ ἔκπι- μοῦσαν τὸ ἔργον του.

Πολλὲς φορὲς μὲ παιδιακίσια καθαυτὸ ἀφέλεια μοῦ ἐξομολογότανε τὰ παράπονά του. «Ἀκοῦς ἐκεὶ ὁ φίλος του, ὁ συμπατιώτης του Ξενόπουλος, νὰ μήν τὸν ἀναφέῃ!» Μὲ κυρφὴ χαρὰ μοῦ ἀνήγγειλε τὴν παρασημοφορία του ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση χωρὶς νὰ βγῇ Β. Διάταγμα, γιατὶ ήταν ὑπίκριος ἔνος.

Πόσες ὥρες ἐπέρασα εὐχάριστα μαζί του, στὸ ἀγατημένο του «Νέον Κέντρον» τὴν ἡμέρα, ἔξω ἀπὸ τὰ «Βουστάσια» τὰ βράδυα. Σὲ κάθε ταξιδί μου στὴν Ἀθήνα, ἡ πολύτιμη συντροφιὰ τοῦ Μαρτζώκη μοῦ ἔκαμνε τὴν ἐκεὶ διαμονὴ μου πιὸ θελκτική. Δὲν θὰ εντυχήσουν πιὰ τὰ μάτια μου νὰ ἔσαναι δοῦν τὸ συμπαθητικὸ κεφάλι μὲ τὴ στραβά βαλμένη φεμπούμπλικα σκυμ- μένο πάνω σὲ κανένα τραπέζακι τοῦ «Νέου Κέντρου» καὶ μάταια τὸ χέρι μου θὰ ζητῷ νὰ σφίξῃ μὲ θέρμη τὸ σεβάσμιο χέρι του.

‘Η πολιτεία ἐδείχτηκε ὑποργὴ στὸν ποιητή.

“Ἐνα Βενιζέλον,—ἔνα μεγαλουργὸ μνιαλό—, δὲν ἔπειτε νὰ τὸν ἀφήσητε ἀδιάφορον ὁ πόνος ἐνὸς συντελεστοῦ τοῦ μεγαλείου τῆς διανοούμενης Ἑλ- λάδος.

«Κ’ ἐμεῖς ζητάνοι, αἰώνια λαχταροῦμε
Νὰ βλέπουμε νὰ ζοῦν τόσοι δειλοί!
Καὶ στὰ μαρτύρι ἀνώφελα ζητοῦμε
“Ἐνα ρόδο, ἔνα δάκρυ, ἔνα φιλί....”»

K. N. K.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΣΠΕΡΙΣ ΣΤΗ ΛΕΜΕΣΟ

Τὸν περασμένον Αὔγουστον, ὁ φίλος μας ποιητὴς κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδης ταξιδεύοντας στὴν Κύπρον ἔλαβε τὴν τιμὴ νὰ προσκληθῇ ἀπὸ τὴν προοδευτικὴ Λέσχην «Ἐνωσι» τῆς Λεμεσοῦ γιὰ ν’ ἀπαγγείλῃ ποιήματά του. Τὸν κ. Κωνσταντινίδη παρουσίασε στὸ πυκνὸ κ’ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο τῆς Λέσχης ὁ διαπρεπὴς βουλευτὴς Κύπρου κ. Ν. Λανίτης μὲ τὴν ἐπόμενη κολακευτικὴ προσλαλιά:

«Ο ποιητής, τὸν ὅποιον θὰ ἔχωμεν τὸ εντύχημα, κυρίαι καὶ κύριοι, ν’ ἀκούσωμεν ἀπόψε, εἶνε τέκνον τῆς ποιητικωτάτης τῶν ἐλληνικῶν νήσων τοῦ Αιγαίου, τῆς Ρόδου, πρὸς τὴν ὅποιαν πάντοτε μέν, μάλιστα δὲ σήμερον στρέφονται ἀμείωτοι αἱ συμπάθειαι ήμῶν. Ἄλλ’ ἂν τὴν πατρίδα εἴνε Ρόδιος ὁ ποιητής, πνευματικὴ αὐτοῦ διαμονὴ εἴνε δὲ ἐλληνικὸς Παρνασσός, εἰς τὸν ὅποιον ζῆι καὶ ἀπὸ τοῦ ὅποιου ἐμπνέεται ἀνήκει εἰς τὴν μεγάλην οἰκογέ-

νειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἥτις ἔχει πατρίδα ὅλην τὴν αἰσθανομένην καὶ διανοούμενην Ἑλλάδα. Ὁ κ. Κωνσταντινίδης εἶνε ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς «Νέας Ζωῆς»· καίτοι δὲ ὅλοι σχεδόν ἐδῶ διαφωνοῦμεν πρὸς τὰς ἐπανατικάς ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἵδεας τοῦ ἐν λόγῳ σωματείου, οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ ἀνομολογῶν διὰ εἰς τὴν ποίησιν τὰ κράτιστα τῶν ποιητικῶν προϊόντων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐγράψησαν εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν τοῦ ἔθνους καὶ διὰ δι' αὐτῆς ἔξωτερικεύθησαν εἴτε εἰς τὰς φάραγγας καὶ τὸν δρυμῶνας τῶν ἑλληνικῶν ὄρέων εἴτε εἰς τὰ ποιητικὰ ἀκρογύαλια τῶν νήσων τὰ ὑψηλότατα συναυσθήματα καὶ οἱ εὐγενέστατοι στοχασμοὶ τῆς ἑθνικῆς ψυχῆς. Μερικοὺς ἐκ τῶν στοχασμῶν αὐτῶν θ' ἀκούστε, κυρίαι καὶ κύριοι ἀπόνε, μαργαριτάρια τῆς Ρόδου, σκορπιζόμενα εὐγενῶς εἰς τοὺς Κυπριακοὺς αἰγαλούς.»

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν ποιημάτων του ὁ κ. Κωνσταντινίδης ἔκαμε τὴν ἀκόλουθη διμήλια :

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως διὰ τὴν τιμὴν ποῦ κάμνετε εἰς ἓντα ταπεινὸν ἐργάτην τοῦ στίχου ν' ἀξιώστε προσοχῆς τὰ φτωχά του τραγούδια.

Αὐτὴ ἡ εὐγενικὴ προθυμία σας μὲ συγκανεῖ βαθειά καὶ μὲ γεμίζει χαράν, διότι μοῦ φανερώνει πῶς μέσα σ' αὐτῷ τὸ πανέμορφο μεγαλόνησο, δίπλα στὸ ἀκοίμητον αἴσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ, φουντώνει πλατύκομη ἡ λατρεία τῶν γραμμάτων.

Ἡ ὥραιες ἐντυπώσεις, ἡ γλυκείες ἀναμήνησες ἀπὸ τὴν εὔτυχισμένη βραχύχρονη διαμονή μου στὴν θελκτικὴν πατρίδα σας, θὰ εἶνε ἀπὸ τὰ πιὸ πολύτιμα κειμήλια τῆς Νεότητός μου.

Ἡ εἰκὼν τῆς ἀφροστέφανης Κύπρου, ἡ εὐώδια τῶν πεύκων της, τῶν κρυσταλλένιων νερῶν της ἡ δροσίες, τῶν βουνοσειρῶν της οἱ κυματισμοί, τῶν μοναστηριῶν της ἡ χάρες, τὰ μιρόγχωμα μαγεμένα της δειλινά, ἡ εὐγενικὴ ψυχὴ τῶν παιδῶν της, ὅλα αὐτὰ εἴνε χρυσὲς ἀλυσιδίτσες ποῦ ἔχουν σφιχτοδέσῃ τὴν καρδιά μου.

Κάθε ἔπαινος ποῦ ἀντηγεῖ τῷρα, μέσα στὴν κομψὴν αὐτὴν αἰθουσαν δὲν προέρχεται, πιστεύσατε με, οὕτε ἀπὸ ἐθιμοτυπίαν τῆς στιγμῆς, οὕτε ἀπὸ ἀνταπόδοσιν φιλοφρονημάτων.

Ἄναβρούζει αὐθόρμητος, δπως αὐθόρμητος ξεχύνεται ἀπὸ τὴν Κυπριακὴν Χρυσόβρυσην ὁ ἐνθουσιασμὸς ὁ ἄγιος.

Ἡ Κύπρος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καυχᾶται διὰ ημπορεῖ νὰ δώσῃ τρανὰ δείγματα ἀκμαίου ἑθνικοῦ φρονήματος καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον ἑλληνοπερούς δράσεως.

Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἐκείνης ποῦ εἶχα εὐτυχίαν νὰ συνοδεύσω τὸν ἀγαπητὸν βουλευτὴν κ. Λανίτην σ' ἓντα κριουδάκι, τὴν Ποταμιοῦν, δπου ἐπήγαινε δι' ἑθνικοὺς ἐράνους.

Εἶχαμε φθάση στὸ τέλος σχεδόν τῆς λειτουργίας. Ἐπροσκυνήσαμεν καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ ἐκκλησία, ἐκτύπησεν ἡ καμπάνα κ' ἐμαζεύθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ.

Τὰ θεομά καὶ βροντερὰ λόγια τοῦ κ. Λανίτη ἀντίχησαν βαθειά μες τὴν εὐαίσθητη λαϊκὴ ψυχή· «ὅταν μεγαλώνῃ ἡ Πατρίδα μας, ἡ Ἑλλάς μας, μεγαλώνετε μαζὶ της καὶ σεῖς, ὅταν δοξάζεται τὸ ἔθνος μας, εἶνε τιμὴ δικῆ σας, τοῦ καθενὸς ἀπὸ σᾶς ποῦ συντελεῖ στὸ μεγαλεῖόν του...»

Τό θέαμα ποῦ ἔξετυλίζθη τότε ἐνώπιόν μου ἦτο ἀπείρως συγκινητικόν. «Γράψε με γιὰ μιὰ λίρα», ἐφώναξεν ἔνας καλὸς χωρικὸς καὶ ἥλθε κ' ἔβαλε τὴν ἀγνήν του εἰσφορᾶν — ποὺ τὴν ἔδιδε μὲ δῆλην του τὴν καρδιά — ἐπάνω στὸ τραπέζακι τοῦ κ. Λανίτη. Τὸ ὡραῖόν του παράδειγμα εύρηκε πολλοὺς μητράς καὶ εἰς δὲλγην ὥραν τὸ μικρὸν χωριό, τὸ δύμορφοτισμένο ἐπάνω σὲ μιὰ κορφούλα, ἐνεγράφετο διὰ εἴκοσι πέντε λίρες, ἔβαζε κι' αὐτὸ τὸ πετραδάκι του στὸν ἀσάλευτο Πύργο τῶν ἐθνικῶν ὄνείρων καὶ τροπαιών.

Ναί, Κύρια καὶ Κύριοι, μὲ τὴ μοσχό βολὴ πνοὴ τῆς Κύπρου σας γλυκανασαίνονταί ἴδαντες τῆς φυλὴς.

Δι' αὐτὸ αἰσθάνομαι ὑπερηφάνειαν ποὺ ὁ ἀντίλαλος τῶν ἀδυνάτων τραγουδιῶν μου θ' ἀκούσθη μέσα εἰς τὸ ἀξιόλογον αὐτὸν ἰδρυμά σας, ποὺ στολίζει τὴν κυματοφίλητην πόλιν σας, τὴν καρδιά τῆς Κύπρου.

«Ολα μου σχεδὸν τὰ ποιήματα ποῦ θά ἔχετε τὴν καλωσύνην καὶ τὴν ὑπομονὴν ν' ἀκούσετε, εἰνε δημοσιευμένα εἰς τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν τῆς Ἀλεξανδρείας «Νέα Ζωή». Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἀπασχολήσω δέλγον μὲ τὸ περιοδικὸν αὐτό, διότι ἡ γέννησίς του, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἔξελιξίς του ἔχουν κάποιον χαρακτῆρα πρωτότυπον καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ συγχρόνως δύο λόγια διὰ τὴν φιλολογικήν, ἡ μᾶλλον λογοτεχνικὴν κίνησιν τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν ὅποιαν ὡς δὲ ἐλάχιστος παράγων, ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀντιπροσωπεύω αὐτὴν τὴν στιγμήν.

Πρὸ ἐννέα περίπου ἑτῶν, τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1904, μέσα εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἐνὸς γυμναστηρίου, μερικοὶ νέοι ἐμάζευσθηκαμεν τὸ παράτολμον σχέδιον νὰ ἰδρύσωμεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν φιλολογικὸν σύλλογον μὲ μηνιαίον ὄργανον.

Γεμάτοι δνειρὰ νεανικὰ καὶ ἀκράτητες ἐλπίδες, τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούαμεν ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς καρδιᾶς μας. «Ἡ φιλοδοξία μας δὲν ἦτο μικρά. Ἐποιούσαμεν νὰ κάμωμεν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν πόλιν ὅπου τόσος ἀνθεῖ ἀκμαῖος Ἑλληνισμός, φιλολογικὸν κέντρον καὶ νὰ διαδώσωμεν καὶ ἐπιβάλωμεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ Πανελληνίου τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν. Αἱ διαλέξεις καὶ ἄλλα μέσα καὶ κυρίως τὸ περιοδικὸν θὰ ἤσαν οἱ συντελεσταὶ τοῦ σκοποῦ μας. Δὲν μᾶς ἐπέτησαν οὕτε τῶν ἐπιφυλακτικῶν οἱ δισταγμοί, οὕτε τῶν ἀντιφρονούντων τὰ εἰρωνικὰ μειδιάματα, οὕτε τοῦ περιβάλλοντος ἡ παγετώδης διάθεσις διὰ κάθε τι ποῦ είχε σχέσιν μὲ τὰ ὑψηλότερα ἰδεώδη.

Χρηματικὴν ἀρωγὴν δὲν ἔζητησαμεν ἀπὸ κανένα. Ἐμεῖς ἐκεράσαμεν κ' ἐμεῖς ἐπληρώσαμεν. Συναντήσαμεν πολλὰ ἐμπόδια, κατεβάλαμεν πολλοὺς κόπους· ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἀνεδείχθημεν νικηταί. Ἡ «Νέα Ζωή» ἔχαρξε νέους δρίζοντας, ἐδημιούργησεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν φιλολογικὸν φεῦμα. Κατέρριψε τὴν πρόληψιν ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον, χώραν κατ' ἔξοχὴν τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ συμφέροντος, δὲν ἡμποροῦσε νὰ εὑρεθῇ οὕτε τρίτης θέσεως εἰσιτήριον διὰ τὴν φιλολογίαν.

Εἶνε ἀλήθεια ὅτι πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς «Νέας Ζωῆς», ἀνεφάνησαν σποραδικὰ φωτεινὰ σημάδια ἀπὸ εὐγενικοὺς ἱεροφάντας τῆς Τέχνης, ἀλλ' εἴτε τὰ ἐκάλυπτεν ἀμέσως ἡ συννεφιὰ τῆς ἀδιαφορίας, εἴτε ἡ ἀπομόνωσίς των, ἔκαμψεν ν' ἀκούεται σὰν ἀπομακρυσμένη ἡχὼ τὸ ἀρμονικό τους τραγοῦδι καὶ νὰ σβύνεται σιγὰ σιγὰ μέσα στῆς πεζότητος τὴν ίαχήν. Ἡ «Νέα Ζωή» ἀγκάλιασεν ὅτι γύρω τῆς εύρηκεν ἐκλεκτικὸ καὶ ωραῖον. Μὲ τὸ τριανταφυλ-

λένιο της νεοβλάστημα, μὲ τῶν κρινοπετάλων τῆς τὸ ἄρωμα, μὲ τὴν προσήλωσίν της στὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦμα, μὲ τὴν ἔξελιξίν της ποῦ τὴν ἔστρωξε στὶς ὥραιες ἀγκάλες τῆς Δημοτικῆς, μὲ τοὺς διαλεκτοὺς σύνεργάτας της, τοὺς σκηπτούχους τοῦ πνεύματος τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, μὲ τὴν πολύτιμον ἡμιτήν ἀρωγὴν τῶν Ἀλεξανδρινῶν διακεκριμένων λογίων καὶ ποιητῶν—Γκίκα, Καβάφη, Γνευτοῦ—διὰ ν' ἀναφέρω μόνον τοὺς παλαιοτέρους—καὶ ἄλλων, μὲ τὴν ἐκτίμησιν ποῦ τῆς χαρίζουν οἱ φιλολογικοὶ κύκλοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἄλλων κέντρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον της ποῦ φωτίζουν δόλο καὶ καινούργιες χαρανγές.

Ἡ ἵδεα ἐνίκησε τὴν ὅλην. Ὁ δῆμος τῶν πέντε, ἔξη νέων δίχως μιὰ καμαρούλα, ἔγεινε σύλλογος πενήντα νέων, στενῶν φίλων, μὲ κομψὸν οἰκημα μὲ εὐρύτερα ἴδανικά, μὲ γιγαντωμένους πόθους. Ὁ μικρὸς βωμὸς ἐκτίσθη. Ἡ Ὀμορφιά ἀπέκτησεν ἀκόμη ἔνα μικρὸν ναὸν μὲ ἀγνούς καὶ ἀφωσιωμένους προσκυνητάς.

Μία ἄλλη πλειάς, φίλοι μας κι' αὐτοί, ὕδρυσαν πολὺ ἀργότερα νέο περιοδικό, τὰ «Γράμματα». Κ' ἔτει μέσα συχνὰ γλυκολαλοῦν ἀρμονικές φωνές. Κ' ἔτσι σύμερον ἡ Ἀλεξάνδρεια ὅπου πρὸ δὲ λίγων ἐτῶν κάθε ὥραιο πέταγμα πρὸς τὴν Τέχνην ἐσταματοῦσε στὴ μέση, παρουσιάζει τὸ ἔξιτρετακό χ' ἐνθαρρυντικό φαινόμενο νὰ ἔχῃ δύο καθαρῶς λογοτεχνικά περιοδικά, προσανατολισμένα στὴν πρόσδοσον καὶ τὰς νέας ἀρχάς, ἐκδιδόμενα καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ νέους οἱ δόποιοι ὁσάκις εὐρίσκουν δλίγον καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ νέων οἱ δόποιοι ὁσάκις εὐρίσκουν δλίγον καὶ διευθυνόμενα ἀπὸ τὰς ζωῆς, τρέχουν νὰ τὸν ἀφιερώσουν εἰς τὴν λατρείαν τῆς σεμνῆς αὐτῆς Θεᾶς, τῆς Φιλολογίας, τῆς εὐγενεστέρας ἐκδηλώσεως τῆς διανοητικῆς δυνάμεως ἐνὸς ἔθνους.

Καὶ τώρα, Κυρία καὶ Κύριοι, σᾶς παρακαλῶ μαζὶ μὲ τὰς εὐχαριστίας μου νὰ δεχθῆτε τὴν θεομήνην εὐχὴν ἐνὸς Ἐλληνος, ἐνὸς Ροδίου ὄμοιοπαθοῦντος σας, νὰ ἔσορτάστε πολὺ γρήγορα τὸ μεγάλο πανηγῦρι τῆς ἐθνικῆς σας ἀποκαταστάσεως, ὑμνούμενον ἀντάξια μὲ τὸ μεγαλεῖν τῶν ιερῶν σας πόθων ἀπὸ Ἀπολλώνιες Λύρες.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔγραψαν ἐπαινετικὰ γιὰ τὴν ἐσπερίδα ἥ ἐφημερίδες τῆς Λεμεσοῦ, ἰδιαίτερα δὲ ἡ «Ἀλήθεια» τοῦ ἀγαπητοῦ κ. Μ. Φραγκούδη, ὅπου καὶ πρωτοδημοσιεύθηκε τὸ ἀκόλουθον ὥραιον ὁχτάστιχο τοῦ ἴδιου ποιητῆ K. N. Κωνσταντινίδη.

ΚΥΠΡΟΣ

ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΣΩΖΟΥ

Πλάτρες μὲ τὰ πλατάνια σας καὶ μὲ τὶς ρεματιές,
μὲ τὶς πλαγιές ποὺ χάρισανται τὴν ἀσημένια λεύκη,
Τρόοδος μὲ τὶς Χιονίστρες σου καὶ μὲ τὶς Παναγιές
ποὺ στέκουνται λαμπαδιστά τριγύρῳ τους τὰ πεῦκα.

Κύπρος, μὲ τ' ἀκρογιάλια σου καὶ μὲ τὶς ὄμορφιές ποὺ ἡ Ἀφροδίτη ἐχάρισε στοὺς κόρφους σου περίσσες, τῶν ἀντρειωμένων σου παιδιῶν τὶς δάφνες τὶς χλωρές φαίνουν τὰ Καλλιδόνια σου νερὰ κι' ἡ Χρυσοβρύσες.

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ "ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ".

Στὸ σημερινὸ φυλλάδιο μας ἀφκούμεθα μὲ τὴν ἀπλὴ ἀναδημοσίεψη τῆς Ἐρευνας τῶν «Γραμμάτων», γιὰ τὶς μελλοντικὲς φυλετικὲς κατευθύνσεις.

Στὸ κατοπινὸ θὰ γράψομε μερικὲς σκέψεις μας γι' αὐτὴ καὶ γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ ἀνοίγει. Σύμφωνα μὲ μιὰ φιλικὴ παράκληση τῶν Γραμματιστῶν, δηλώνομε πῶς ὅποιος νομίζει καλὸ καὶ ώφελιμό νὰ δώσει καλομελετημένες ἀπαντήσεις στὶς ἔρωτήσεις τῆς Ἐρευνας μπορεῖ νὰ τὸ κάμει γράφοντας στὴ Διεύθυνση τῶν «Γραμμάτων».

「Π φυλὴ ἐτερμάτισε δύο πολέμους—οχι στρατιωτικοὺς ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ φυλετικούς, λαϊκοὺς πολέμους—ποὺ πραγματοποιοῦν, στὸ μεγαλείτερο μέρος τους, ἔκεινα τὰ ἰδανικὰ ποὺ τῆς χρησίμεναν ὡς βασικὸς ὄδηγὸς δράσης ἔως σήμερα.—Τὰ κεντρικὰ ἀποτελέσματα τῶν πολέμων αὐτῶν εἶνε :

α'. Κα θ αρά ἥ θικό : «Η Συγκρότηση ἐνὸς φυλετικοῦ πυρηνᾶ ἐπιβλητικοῦ, ποὺ δικαιωματικὰ θὰ διοικεῖ ὅλον τὸν Ἑλληνισμό, κι' ἔκεινον ἀκόμη ποὺ βρίσκεται σὲ διασπορά.

β'. Κα θ αρά ἥ θικό : «Ἀνάπλαση τοῦ Ἐθνικοῦ χαρακτῆρα μὲ νέα συστατικὰ τὴν αἰσιοδοξίαν, τὴν αὐτοπεοίησην καὶ τὴν αἰσθησην τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας—ποὺ δὲν υπάρχει παρὰ ὅταν συνταντίζεται μὲ τὴ δύναμη.

»Ἐτσι ἡ φυλὴ σήμερα ὁχι μόνο νοιώθει πῶς κυριαρχεῖ τῇ μοῖρᾳ τῆς, ἀλλὰ ἀκόμα αἰσθάνεται πῶς εγειρὶ καὶ τὸ δικαιώμα καὶ τὴ δύναμη νὰ διάλεξει τὶς μελλοντικὲς τῆς κατευθύνσεις καὶ νὰ ἀφμονίσει τὰ ἰδανικὰ τῆς μὲ τὴ νέα κατάσταση.

Τὴν ὡρὰ ὅμως τοῦ στιγμαίου σταθμοῦ ποὺ ιδεατὰ κάνει ἡ φυλὴ, πρὸ τοῦ νὰ ὅρμισει σὲ νέα δράση, ἄφθονα προβάλλον, τὰ προβλήματα. Καὶ οἱ εἰλικρινεῖς συνειδήσεις μὲ θάρρος πρέπει ν' ἀντικρύσουν, κατάματα : —τὴν ἔλεη τοῦ εὐφρατικοῦ ἐπιστημονισμοῦ μὲ τὰ παρεπόμενά του τὶς ἡθικὲς μεταλλαγές καὶ τὶς ἀντιμαστικοτικὲς καὶ ἀντιθρησκευτικὲς του τάσεις—τὶς κοινωνικές περιπλοκές μὲ τοὺς ἀναπόδραστους ἀγῶνες τῶν τάξεων—τὶς καλλιτεχνικὲς ἀτομικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ γεννᾷ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνάλυσης, μὲ τὴν ἀνέξαρτησία τους καὶ τὴν ἀφιλοκέρδεια τους τὴν ἀπόλυτη—κι' αὐτὴ τέλος τὴν ιδέα ἐνὸς εὐρύτερου πατριωτισμοῦ ποὺ νὰ ἔπειρνα τὰ φυλετικὰ δρια, καὶ νὰ τείνει πρός ἔνα πατριωτισμό πολιτισμοῦ.

Εἶνε τὰ αὐριανὰ βιαστικὰ προβλήματα ποὺ καμμιὰ ἀνάγκη ὅπως καὶ καμμιὰ δύναμη δὲν θὰ μπορέσει νὰ πνίξει, καὶ στὰ δόποια ἀδιάκοπα καὶ ἐπιτακτικὰ θὰ καλούμεθα νὰ δίνουμε λόση πρόχειρη ἥ δριστική.

«Ω ! ὁχι πῶς μιὰ ἔρευνα στὰ θέματα αὐτὰ θὰ μᾶς γάριζε ἔναν ἔξασφαλισμένο ὑπολογισμό τοῦ μέλλοντος. «Ἡ ὑπάρξῃ εἶνε ἀνυπολογίσιμη στὸ μέλλον ὅπως ἀκόμη καὶ στὸ παρελθόν. —Ἀπλῶ καὶ μόνο ἡμπορεῖ νὰ μᾶς γνωρίσει τὴ σημερινὴ κατάσταση τῆς ἐνσυνείδητης σκέψης, καὶ νὰ μᾶς χορηγῆσει μιὰν ὃ δειπνοῦ, γιὰ τὴν μελλοντικὴ κατευθύνση. Καὶ τὸ διτὶ σὲ μιὰ δωσμένη στιγμὴ θὰ καθηεφτιστοῦμε στὴ συνείδησή μας, εἶνε περιπέτεια ποὺ ἀξίζει νὰ τὴν περάσουμε, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐλπίζουμε πρακτικὸς ἀποτέλεσμα.

Γι' αὐτὸ θὰ ἤτανε ἐπιθυμητό, οἱ ἀπαντήσεις στὰ παρακάτω ἔρωτήματα νὰ μήν ἀκολουθήσουν τὴν αὐθαίρετη διατύπωση τοῦ κείμενου, ἀλλὰ ν' ἀγκα-

λιάσουν, γενικώτερα ἀκόμη, τὴν ἰδεολογία ποῦ γιὰ κάθε ἀτομο δπως και γιὰ
ὅλη τὴ φυλή, ἀποτελεῖ σύ στη μαζί ωντες ἐν συνειδήσεις.

1

Ιον. Φρονεῖτε διτέ μὲ τὴν ἀποκατάσταση τῆς φυλῆς κατὰ μέγα μέρος σὲ ὅγκο συνδῆσις, ἡ μελλοντικὴ κατεύθυνση, θὺ μείνει ἔνιαίνα πρὸς ἐθνικιστικὴν δράσην; Η ἐθνικιστικὴ ἰδέα, δῶς οἱ περιστάσεις καὶ ἡ φυλετικὴ κατάσταση στὰ περασμένα τὴν εἶχαν μῷρωσει ὑπὸ οὗ ὁ ρεισμός, θὺ μείνει ἀναλλοίωτη καὶ θὺ κεντρίζει τὶς δρμές πρὸς ἔναν ἴμπεριαλισμὸν ἀποκλειστικὸν πατριωτισμὸν; Πρέπει ἀραγε νὰ τείνουμε πρὸς κάποιον εὐρωπαϊκὸν πατριωτισμό, πρὸς ἔνα πατριωτισμό, μὲ πολιτισμὸν μεταξύ τοῦ πρῶτον του βῆμα εἶναι διβαλκανικὸς πατριωτισμός:

Σον. Φρονεῖτε ὅτι ἡ ἔθνικιστική ἰδέα φυλετικοῦ πατριωτισμοῦ ἡμπορεῖ καὶ ἔχει τὸ δικαιόωμα νὰ κυριαρχήσει σὲ κάθε ἄλλη ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ ἐκδήλωση, εἴτε κοινωνικῆς, εἴτε καλλιτεχνικῆς, εἴτε φιλοσοφικῆς μορφῆς; Ὅπλα-
χει πιθανότητα δηλαδή νὰ συνταυτισθεῖ ἡ ἰδέα τοῦ φυλετικοῦ πατριωτισμοῦ —ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑποσυνείδητη ζωὴ τῶν αἰσθημάτων—μὲ τὰ πορίσμα-
τα τῆς ἐνσυνείδητης ἀνάλυσης, ἢ θὰ προκύψουν ωρίξεις καὶ πρός ποίαν κα-
τεύθυνση;

Ζον. Ὁ Εὐφωπαῖκός πολιτισμὸς τὸν ὅποιον θεληματικά ἡ ἄθελα, συνειδητὰ ἡ ἀσυνείδητα παραδεχτήκαμε, θὰ κομίσει καὶ τὰ τελευταῖα του ἀποτελέσματα προκαλῶντας τὴν ἀντίθεση τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης μὲ τὴν θρησκευτικὴν ἰδεολογίαν; Ηρὸς ποιάν κατεύθυνση θὰ τείνουν τὰ πνεύματα; Θὰ τροποποιηθεῖ ἀνάλογα ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς χορηγιανικῆς ἡθικῆς;

Υ. Γ. Οι ἀπαντήσεις μποροῦν νὰ γραφτοῦν σ' ὅποιοδήποτε γλωσσικό¹ ίδιωμα.

ΔΗΛΩΣΗ

‘Ο πόλεμος μᾶς ἀνάγκασε νὰ μὴ στεῖλουμε στους στνδρομητές μας τὸ περασμένο φυλλάδιο ἀν καὶ ἀπὸ πολὺ τυπωμένο, γιατὶ κανένα σχεδὸν δὲ θαύμισκε στή θέση του. Για τὸν ἴδιο λόγο ἐπιβραδύναμε καὶ τὴν ἔκδοση τοῦ παρόντος τεύχους.—“Ετσι ὁ χρόνος πέρασε (Νοέμβριος 1912—Οκτώβριος 1913) καὶ δὲν εἰδαν τὸ φῶς παρὰ δυὸ μονάχα φυλλάδια.

Αὐτὰ τὰ δυὸ φυλλάδια, ποῦ θὰ ἀποτελέσουν τὸ συνεκτικὸ νά ποῦμε δεσμὸ τοῦ τόμου τῆς περασμένης χρονιᾶς μὲ τὸν τόμο τῆς ἐρχόμενης, θὰ τὰ λάβουν οἱ συνδρομητές μας ΔΩΡΕΑΝ.

Από τὸν Νοέμβρη 1913 ἕως τὸν Ὁκτώβρη τοῦ 1914 θὰ βγοῦν τέσσερα πολυσέλιδα τομηγματά φυλλάδια.

Τὴ συνδρομὴ ποῦ εἶναι προπληρωτέα τὴν κατεβάζοντας δέ :

Γ. Δ. 30 γιὰ τὴν Αἴγυπτο

Φρ. 10 γιὰ τὸ Ἐξωτερικό

ΑΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελίδα 51 τοῦ περασμένου τεύχους

στίχος 16 διάβαζε ό Πάτερ Πολύευκτος ἀγανάκτη ό Πάτερ Πολιυένυκτος

Σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο σελίδα 72 στὸ ποίημα «Στὶς ἀμαζόνες τῆς Πλά-
βας λος στίχος.

διάβασε : Ἀπὸ μνημονίους κροκής ἀντὶ : ἀπὸ μνημονίους κροκής